

Tiivistelmä

Julkaisija

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)

Julkaisun nimi

Amiksesta ammattikorkeakouluun – Arviointi ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin

Tekijät

Veera Hakamäki-Stylman, Raisa Hievanen, Maija Aaltola, Ari-Pekka Anttila, Hannele Keränen, Niina Nurkka, Saila Peteri, Kari Ranta, Sini Riihimäki, Annika Stadius, Mika Tammilehto, Jerome Kaihari

Karvi arvioi vuosina 2022–2023 ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Arvioinnin keskiössä oli se, miten ammatillinen koulutus tukee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien syntymistä ja toisaalta, miten ammattikorkeakoulut tukevat opinnoissa menestymistä sekä tunnistavat ammatillisen koulutuksen taustalla tulevien opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ja puutteita. Tavoitteena oli myös lisätä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen eri toimijoiden keskinäistä ymmärrystä. Arvioinnilla pyrittiin tukemaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden koulutuspolkuja korkeakouluopintoihin. Koulutustason nosto on jo pitkään ollut yksi keskeinen koulutuspoliittinen tavoite Suomessa. Tämä edellyttää, että tulevaisuudessa nykyistä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaisi opintojaan korkeakouluissa.

Arviointiaineisto muodostui Karvin ammattikorkeakouluille ja niiden henkilöstölle sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille toteuttamista kyselyistä ja opiskelijatyöpajoista, muiden toimijoiden toteuttamien kyselyiden aineistoista sekä tilasto- ja rekisteriaineistosta. Alustavia johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia työstettiin sidosryhmien kanssa kehittämiswebinaarissa ennen niiden lopullista muotoilua.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2019 ja vuonna 2021 lähes puolet uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista oli suorittanut ammatillisen tutkinnon. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien, ammattikorkeakoulujen johdon ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön mukaan keskeisiä jatko-opintovalmiuksia, joita opiskelijoille tulisi olla ovat opiskelutaidot ja opiskeluvalmiudet, viestinnälliset valmiudet, vieraiden kielten osaaminen sekä matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät nostivat esiin ammatillisen osaamisen keskeisenä jatko-opintovalmiutena.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen on yhteisten tutkinnon osien arvosanoilla mitattuna keskimäärin hyvää. Osaaminen on parasta yhteiskunta- ja työelämäosaamisessa ja heikointa matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa. Ammattikorkeakouluissa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden ammatillinen osaaminen sekä työkokemus ja työelämätaidot nähdään osaamisen vahvuuksina. Opiskelutaidot

vaikuttavat jakautuvan opiskelijoiden välillä; osalla opiskelijoista opiskelutaidot ja motivaatio ovat osaamisen vahvuuksia, kun taas osalla opiskelijoista opiskelunvalmiudet ovat heikot. Ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö näkevät puutteita olevan opiskelutaitojen lisäksi myös ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden viestinnällisissä taidoissa, vieraisissa kielissä sekä matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa.

Ammatillisten opiskelijoiden tavoitteiden mukaisen opetuksen tarjoamisessa on kehitettävää erityisesti yhteisissä tutkinnon osissa. Lisäksi vain hieman yli puolet ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on kuvannut pedagogista toimintaansa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan. Ammatillisessa koulutuksessa jatko-opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita ohjataan useimmiten väyläopintoihin tai muihin erillisiin jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin.

Ammattikorkeakouluissa ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen tunnistamisessa on kehitettävää. Opiskelijoiden henkilökohtaisia opintosuunnitelmia (HOPS) laativista ammattikorkeakoulujen henkilöstön edustajista vain reilu puolet selvittää aina henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa, onko opiskelijalla ammatillisten opintojen aikana tai työelämässä kertynyttä osaamista, jonka tunnistaminen vaikuttaa ammattikorkeakouluopintoihin.

Arvioinnissa selvisi, että ammatilliset koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut tekevät monipuolista yhteistyötä keskenään, mutta yhteistyön toimivuutta tulisi arvioida ja kehittää systemaattisemmin. Esimerkiksi ohjauksen mallien laadinnassa yhteistyön tekeminen on ollut kohtalaisen vähäistä.

Arvioinnissa havaittiin, että todellisuus ja mielikuvat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksista onnistua ammattikorkeakouluopinnoissa eivät kaikilta osin kohtaa. Osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista ei usko mahdollisuuksiinsa ammattikorkeakouluopiskelijoina. He eivät usko menestyvänsä valintakokeissa, he pelkäävät ammattikorkeakouluopintojen olevan liian raskaat ja että he eivät saisi opintoihinsa tarvitsemaansa tukea. Osa ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilökunnasta kokee, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden jatko-opiskelunvalmiudet ovat puutteelliset. Arvioinnin tulosten mukaan ammattikorkeakoulut tukevat opiskelijoitaan monin tavoin, jotta heidän opintonsa etenisivät. Opiskelijat etenevätkin opinnoissaan hyvin ja valmistuvat jopa hieman paremmin kuin lukiotaustaiset ammattikorkeakouluopiskelijat. Lisäksi arvioinnin tulosten perusteella voidaan todeta, että sekä ammatillisen koulutuksen toimijat että ammattikorkeakoulut tarvitsevat tosiasioihin perustuvaa tietoa siitä, miten ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat menestyvät ammattikorkeakouluopinnoissa.

Keskeiset kehittämissuositukset

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että opiskelijat saavat tavoitteidensa mukaista opetusta yhteisissä tutkinnon osissa.

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että ohjaus jatko-opintoihin on samaan tapaan kiinteä ja jatkuvasti läsnä oleva osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden uraohjausta kuin ohjaus työelämään. Lisäksi työelämään suuntaavia opiskelijoita on hyvä muistuttaa, että jatko-opintoihin hakeutuminen on mahdollista myös myöhemmin.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee opetuksen laadun varmistamiseksi kuvata pedagogista toimintaa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan yhteisissä tutkinnon osissa, ammatillisissa tutkinnon osissa, perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa. Jatko-opintovalmiuksien kehittämisen suunnittelu tulee tehdä tiiviisti opintojen henkilökohtaistamisen (HOKSaus) yhteydessä.

Ammattikorkeakoulut

- Ammatikorkeakoulujen tulee hyödyntää opiskelijoilla jo olevaa ammatillista osaamista suunniteltaessa opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja.
- Ammatikorkeakoulujen tulee kehittää henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) laatimista koskevia menettelyjä siten, että opiskelijan ammatillisessa koulutuksessa, työelämässä tai muutoin hankittu osaaminen selvitetään aina.
- Kaikkien ammatikorkeakoulujen tulee laatia tarkoituksenmukaiset toimintamallit opintojen suorittamisen edellyttämän osaamisen puutteiden tunnistamiseen ja tarvittavien osaamisten vahvistamiseen. Toimintamallien laadinnassa on hyvä tehdä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut

- Ammatikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee sopia väyläopintojen aikaisista ohjausvastuista ja tukimuodoista, jotta opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea ja ohjausta opintojen suorittamiseksi.

Opetushallinto, ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut

- Kansallisena tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten osuuden kasvattaminen. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että yhä useammat ammatillista tutkintoa suorittavat kokevat korkeakouluopintojen olevan heille mahdollinen vaihtoehto. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen tulee työskennellä yhdessä tätä päämäärää kohti.

Avainsanat: ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulutus, jatko-opintovalmiudet